

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література)

Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
української літератури
Протокол №1 від “26” серпня 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Виразне читання
Викладач (і)	Залевська Оксана Михайлівна
Контактний телефон	(0342)59-60-74
Е-mail викладача	oksana.zalevska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу.

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Виразне читання» вивчається студентами першого курсу навчання у другому семестрі і має на меті оволодіння студентами-філологами майстерністю мовлення, виразного читання тексту із дотриманням норм сучасної української літературної мови, досконалого володіння мовними засобами та відтворення експресивно-емоційного змісту художніх текстів, навичок виразного читання різножанрових творів. Майстерне читання кращих зразків художньої літератури є ефективним засобом впливу на гармонійний розвиток не тільки професійної, а й особистої сфери студента, сприяє розвитку ініціативності, творчості. Опосередковано сприйняття літературного тексту включає в себе життєвий, читацький, естетичний та емоційний досвід, тому студенти першого, бакалаврського, рівня мають прискіпливо вивчати проблеми сприймання художніх текстів реципієнтами. Для майбутньої роботи вчителя-філолога - це надзвичайно важливо, тому студенти повинні отримати уявлення про структурний підхід у питаннях послідовності опрацювання тексту та взаємозв'язок сприйняття й аналізу художнього твору.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний, практичні та ігрові методи, інтерактивні комп'ютерні технології, самостійна робота.

Методи контролю: фронтальне опитування, індивідуальне опитування.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є вироблення у студентів навичок виразного читання різножанрових творів із дотриманням норм сучасної української літературної мови, оволодіння технікою читання, що сприятиме вмінню точно і виразно висловлювати думку, вивчення засобів логіко-емоційної виразності читання в їх органічному зв'язку і вміння ними користуватися; вивчення класифікації і принципів застосування позамовних засобів виразності в процесі читання та мовлення;

Цілі вивчення дисципліни - уміння підготувати твір для читання та аналізу, виявлення особливостей читання і переповідання творів різних жанрів, а також загальних вимог до цього процесу; розвиток художніх смаків, почуттів та творчої уяви.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Під час вивчення ОК «Виразне читання» в шкільній програмі з української літератури» студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП «Середня освіта (українська мова і література):

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області й професійної діяльності вчителя.

ЗК 4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК 14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

ЗК 15. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

ФК 3. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з державної мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 16. Здатність розвивати когнітивні, психомоторні, поведінкові механізми – пам'ять, увагу, критичне ставлення, почуття відповідальності та ін.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Знати мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 9. Володіти різними видами аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

ПРН 10. Знати державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з української мови і літератури для закладів освіти та практичні шляхи їх реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

ПРН 19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції			
семінарські заняття/практичні/ лабораторні		44	
самостійна робота		46	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
2	014 Середня освіта	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Теоретичні основи виразного читання Предмет і завдання курсу в системі професійно-педагогічної підготовки вчителя. Суть виразного читання як самостійного виду мистецтва й етапи його розвитку. Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Методологічні і теоретичні основи розвитку методики виразного читання. Розгляд специфіки дії словом		4	4
Тема 2. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії. Дихання та голос. Складники техніки усного мовлення: дихання; голос; дикція; орфоепія. Характеристика органів мовлення. Поняття дихання. Різновиди дихання. Фізіологічне та фонаційне дихання. Умови правильного дихання. Голос людини, його природа та різновиди. Чоловічі та жіночі голоси. Висотні характеристики голосів (низький середній, високий регістри). Інтонаційна виразність голосу		4	4
Тема 3. Дикція у професійній підготовці вчителя-філолога. Артикуляція. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці учителя. Поняття артикуляції. Артикуляція голосних звуків. Артикуляція приголосних звуків. Орфоепія як наука про правильну літературну вимову. Орфоепія. Норми орфоепії української літературної мови		4	4
Тема 4. Засоби логіко-емоційної виразності читання Інтонація як мовне явище на слуховому рівні сприймання. Мовні такти, їх значення для процесу читання, мовлення. Паузи, їх функціональні різновиди і тривалість. Наголос. Різновиди наголосу в українській мові. Логічні наголоси (тактові і головні) з урахуванням емоційної функції наголошених слів. Мелодика та її основні ходи. Темп мовлення і його варіювання. Позамовні (рухові) засоби виразності: поза жести, міміка. Партитурні позначки.		4	4
Тема 5. Практичне використання засобів логіко-емоційної виразності читання.		4	4

Особливості читання творів різних жанрів. Літературознавчий аналіз твору: відомості про автора, вникнення в контекст. Розгляд теми, жанрових особливостей, форми викладу. Розгляд композиції й сюжету твору. Аналіз образів твору. Аналіз естетичних якостей твору. Дійовий аналіз твору: процес роботи над текстом, який розкриває і виявляє наскрізну словесну дію твору та основні етапи її розвитку. Визначення загальної мети уроку			
Тема 6. Особливості виконання байки. Алегоричність байки і специфіка бачення змальованих у ній подій. Оповідна манера виконання байки. Підготовка до читання байки (виконавський аналіз)		4	4
Тема 7. Читання поетичних творів. Особливості віршованої мови. Ритмічність і музичальність як своєрідні засоби виявлення емоційно-образного змісту поетичних творів. Вироблення навичок читання пейзажної, громадянської та інтимної лірики. Підготувати презентацію поетичного тексту (на вибір)		4	6
Тема 8. Особливості виконання драматичних творів. З'ясування історії написання, ідейної спрямованості, сценічного втілення. Читання в ролях. Читання однією особою. Роль перевтілення при виконанні монологу, діалогу, окремих сцен. Робота із студентами над виконанням підготовлених ними сцен.		4	4
Тема 9. Читання прозових творів. Розкриття ідейно-художнього змісту твору. Особливості інтонаційного відбиття двох видів розповіді – від автора і я-героя. Характеристика образів, визначення ролі й типу оповідача. Усне переказування як підготовчий етап до правильного інтонування твору. Читання текстів.		4	4
Тема 10. Особливості виконання казки. Розкриття жанрової своєрідності як епічного твору. Підготовка до читання: розбивка на композиційні та інтонаційні частини. Складіть казку на основі запропонованого вам малюнка. Зверніть увагу на структуру речень: вони мають бути короткими, без зайвих коментарів. Подайте характери персонажів у розвитку. Об'єднайтесь у групи і підготувати казку (на вибір)		4	4
Тема 11. Творчі особистості. Цікаві постаті. Доповідь/ реферат про цікаву постать, яка зробила певний внесок для української культури, сцени, виразного читання (на вибір студента)		4	4

ЗАГ.:	44	46
-------	----	----

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Оцінювання успішності студентів здійснюється за національною шкалою («5», «4», «3», «2») та шкалою ЄКТС.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th rowspan="2">Оцінка ЄКТС</th> <th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th> </tr> <tr> <th>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th> <th>для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td style="text-align: center;">A</td> <td style="text-align: center;">відмінно</td> <td rowspan="5" style="text-align: center;">зараховано</td> </tr> <tr> <td>80 – 89</td> <td style="text-align: center;">B</td> <td style="text-align: center;">добре</td> </tr> <tr> <td>70 – 79</td> <td style="text-align: center;">C</td> <td style="text-align: center;">задовільно</td> </tr> <tr> <td>60 – 69</td> <td style="text-align: center;">D</td> <td style="text-align: center;">незадовільно з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td>50 – 59</td> <td style="text-align: center;">E</td> <td style="text-align: center;">незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> <tr> <td>26 – 49</td> <td style="text-align: center;">FX</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з можливістю повторного складання</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> <tr> <td>0-25</td> <td style="text-align: center;">F</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table> <p>Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 70 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), підсумкова контрольна робота – 10 балів, самостійна робота – 10 балів, презентація проектів або написання рефератів – 10 балів.</p> <p>Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню.</p> <p>Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50.</p> <p>Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, має право скласти залік за відомістю № 2, №3.</p>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	90 – 100	A	відмінно	зараховано	80 – 89	B	добре	70 – 79	C	задовільно	60 – 69	D	незадовільно з можливістю повторного складання	50 – 59	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	26 – 49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-25	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС			Оцінка за національною шкалою																											
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку																												
90 – 100	A	відмінно	зараховано																												
80 – 89	B	добре																													
70 – 79	C	задовільно																													
60 – 69	D	незадовільно з можливістю повторного складання																													
50 – 59	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																													
26 – 49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																												
0-25	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																												
Вимоги до письмових робіт	<p>Підсумкова контрольна робота є складовою частиною семестрового рейтингу і має концептуально обґрунтовано висвітлити 50+1% обсягу матеріалу.</p>																														
Практичні заняття	<p>Поточний контроль рівня знань студентів проводиться на кожному практичному занятті та включає перевірку навичок ідейно-естетичного аналізу художніх текстів та виконання різножанрових творів (усно з використанням навчальної форми презентацій, рефератів).</p> <p>Поточне оцінювання усіх видів навчальної діяльності студента здійснюється в 5-бальній шкалі відповідно до загально-університетської системи оцінювання.</p> <p>Максимальна кількість балів за практичні заняття становить 70 балів.</p>																														

Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні індивідуальних усних і письмових завдань, а також бали за підсумкову контрольну роботу.
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, користується правом перескладання залі за відомістю №2. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляє на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

7. Політика навчальної дисципліни

<p>Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».</p> <p>Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.</p> <p>За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає Комісія з питань етики та академічної доброчесності при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.</p> <p>Відвідування занять урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».</p> <p>У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.</p> <p>Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».</p> <p>Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.</p>

8. Рекомендована література

Основна

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Світ, 1994. 152 с.
2. Адаменко, С. Система літературних ігор для уроків літератури у 10 класі. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2009. № 7-8. С. 74-79.
3. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. 4-е вид., перер. і доп. К., 1997. 252 с.
4. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с
5. Благун Н.М. Основи культури й техніки мовлення: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014, 41 с.
6. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
7. Вихованець І. Р. «Розмовляймо українською»: мовознавчі етюди. післямова А. Загнітка. К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2012. 160 с.
8. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Ін-т укр. мови НАН України. К. : КММ, 2014. 124 с.
9. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : «ОВС», 2002. 144 с.
10. Єлісовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. за ред. В. В. Різуна. К. : Агіка, 2008. 204 с.
11. Заболотний О., Заболотний В. Правильне мовлення. Київ: Літера, 2020, 224 с.
12. Зайцева З.Г. Техніка мови вчителя та гігієна його голосу. К., 1971. 116 с.
13. Загарук, О. Сцена ж - мій кумир - театр - священний храм для мене! :Сценарійське заняття про театр корифеїв. Українська література в загальноосвітній школі. 2006. № 1. С.31-36.
14. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Ліра К, 2006. 240 с.
15. Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття. К., 1990.
16. Коваль, Г. П. Виразне читання в структурі уроку: [українська література]: навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2015. 174 с. ISBN 978-966-308-498-5 : 20,00
17. Літературна норма і мовна практика за ред. С. Я. Єрмоленко. К., 2013. 320 .
18. Олійник Г.А. Виразне читання. Основи теорії. К., 1995. 207 с.
19. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
20. Савчук, Н. Складання кіносценарію - інваріант моделюючої гри. Українська література в загальноосвітній школі. 2006. № 4. С.37-45.
21. Степанова О.І. Культура мовлення та виразне читання: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 162 с.
22. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; Інститут української мови. К. : Наук. думка, 2015. 288 с.
23. Федієнко В. Основи швидкого читання. Харків: Школа, 2021.
24. Фостер Т.К. Читай як професор. Жвавий і захопливий посібник з читання між рядків. Київ: Темпора, 2021, 344 с.
25. Яценко, Т. Формування компетентного читача. Українська мова і література в школі. – 2008, № 6. С.25-28.

Інформаційні ресурси

URL: <http://www.franko.lviv.ua/ifranko/franko.html>

URL: <http://www.shevchcycl.kiev.ua/>

URL: <http://www.slovnyk.org/txt>

URL: <http://nspu.org.ua>

URL: <http://www.pysar.net/>

URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/lib-index.htm>

URL: <http://ukrlife.org/main/library.html>

Викладач _____ доцент Залевська О.М.